

ROČNÁ SPRÁVA DOBROČSKÝ PRALES ZA ROK 2016¹

Štát: **Slovenská republika**
Názov územia: **Národná prírodná rezervácia DOBROČSKÝ PRALES**

Rok a počet rokov, odkedy je udelený alebo opätovne udelený Európsky diplom pre chránené územia:

Rezolúcia CM/ResDip(2012)11 o opätovnom udelení Európskeho diplomu Národnej prírodnej rezervácii Dobročský prales (Slovensko) prijatá na 1 146. zasadnutí Výboru ministrov dňa 20. júna 2012, platná do 18. septembra 2018 (ďalej rezolúcia č.2012)11²)

Ústredný správny orgán:

Názov: **Ministerstvo životného prostredia SR
sekcia ochrany prírody a tvorby krajiny**
Adresa: **Nám. E. Štúra 1
812 35 Bratislava 1, Slovenská republika**
Tel.: **+421-2-59 56 22 11**
Fax: **+421-2-59 56 24 77**
e-mail: **jana.durkosova@enviro.gov.sk (kontaktná osoba)**
www: **http://www.enviro.gov.sk**

Orgán zodpovedný za manažment:

Názov: **Štátna ochrana prírody SR**
Adresa: **Tajovského 28B
974 01 Banská Bystrica, Slovenská republika**
Tel.: **+421 48 472 20 26**
Fax: **+421 48 472 20 36**
e-mail: **eva.turcerova@sopsr.sk**
www: **http://www.sopsr.sk**

¹ obdobie 1. september 2015 – 31. august 2016

² Pôvodná rezolúcia č. (2003)6 a následne rezolúcia č. (2008)19

1. Podmienky

Nasledujúca podmienka je stanovená Rezolúciou č. (2012)11:

- Pokračovať v procese premeny človekom pozmenených lesov na poloprirodzené lesy, hlavne v ochrannom pásme NPR Dobročský prales, v súlade s programom starostlivosti.

Proces premeny človekom pozmenených lesov v ochrannom pásme Dobročského pralesa (zóna B) v hodnotenom období pokračoval prednostným spracovaním kalamitnej hmoty: vetrová kalamita s objemom 96 m³, podkôrniková kalamita s objemom 1 459 m³. Iné zásahy v tejto časti neboli realizované.

V okolitých lesných porastoch mimo chráneného územia boli vykonávané predpísané obnovné a výchovné zásahy vyplývajúce z nového programu starostlivosti o lesy (vypracovaný a schválený na roky 2016-2025 pre lesný celok Dobroč), ako aj nevyhnutné asanačné opatrenia podľa aktuálneho stavu lesných porastov s výskytom podkôrnikovej, ale aj inej kalamity.

2. Odporúčania

Dve odporúčania stanovené v Rezolúcii číslo CM/ResDip(2012)11:

1. Podporovať činnosti na zvyšovanie povedomia, hlavne:

- aktualizovať výstavu o NPR Dobročský prales v chate Pred Skallicou;*
- v spolupráci s lesníckymi inštitúciami inštalovať informačný panel o NPR Dobročský prales v Lesníckom skanzene vo Vydrowskej doline neďaleko Čierneho Balogu*

V rámci plnenia úlohy prvého odseku tohto odporúčania bol inventár expozície v chate pred Skallicou doplnený o chýbajúce publikácie a propagačné materiály vyhotovené v posledných rokoch v slovenskej a anglickej verzii: videofilm o NPR Dobročský prales na DVD nosiči a informačné letáky – skladačky. V objekte bola realizovaná bežná technická údržba.

V rámci plnenia úlohy druhého odseku tohto odporúčania bola v Lesníckom skanzene vykonaná bežná technická údržba torza umeleckého diela „Dobročská jedľa“, ako aj v blízkosti nej inštalovaných dvoch informačných panelov. Uvedené panely informujú návštevníkov o najväčšej jedli bielej v pralese pomenovanej „Dobročská jedľa“ a poskytujú základné informácie aj o NPR Dobročský prales.

Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky zabezpečovala podľa záujmu distribúciu najnovších informačných letákov o NPR Dobročský prales formátu A3 a videofilmu „Dobročský prales – Chrám prírody („Dobročský prales Primeval Forest, Nature Cathedral“).

Základné informácie o NPR Dobročský prales sú k dispozícii návštevníkom Lesníckeho skanzenu v informačnom centre na začiatku „Chodníka lesného času“ a na zastávke pri torze Dobročskej jedle, ako aj na internetových stránkach dotknutých organizácií³.

Distribúciu informačných letákov o NPR Dobročský prales zabezpečuje OZ Čierny Balog Občianske združenie VYDRA, Lesy SR, š. p. a Riaditeľstvo ŠOP SR Banská Bystrica, ako aj Správa CHKO-BR Poľana.

2. Vykonávať ďalšie činnosti uvedené v Programe starostlivosti, predovšetkým výskum a monitoring.

Monitoring stavu územia nenaznačuje žiadne významné zmeny oproti minulému sledovanému obdobiu.

Monitoring počtu návštevníkov naznačuje mierny nárast.

Výskyt invázy druhov rastlín nebol v území zaznamenaný.

V sledovanom období Technická univerzita vo Zvolene (doc. Ing. Vladimír Kunca, PhD., Technická univerzita vo Zvolene,) uskutočnila výskum výskytu plodníc húb s dôrazom aj na výskyt a lokalizáciu mŕtveho jedľového dreva v rôznom štádiu rozkladu pre zámery ďalšieho výskumu a pokus o nájdenie na Slovensku nezvestnej huby *Pseudorhizina undulata*. Počas uvedenej návštevy boli zaznamenané len bežné a očakávané plodnice druhov húb, *Pseudorhizina undulata* sa nenašla. Výsledky výskumu zatiaľ neboli uverejnené.

Výsledky výskumu výskytu húb s dôrazom na viaceré indikačné druhy pôvodných a nenarušených lesov (doc. Ing. Vladimír Kunca, PhD., Technická univerzita vo Zvolene, 2014) zatiaľ neboli uverejnené.

Výsledky výskumu zistené v rámci sympózia „Cryptogam symposium on natural beech forests in Slovakia, 2011“, ktorý organizoval Botanický ústav Slovenskej akadémie vied, boli uverejnené v roku 2016 vo vedeckej publikácii o diverzite drevo-osídlujúcich hubách a lišajníkoch.

V sledovanom období boli spracované výsledky výskumu Lesníckej fakulty TU (prof. Ing. Milan Saniga, DrSc.) vo Zvolene do vedeckej monografie, ktorá analyzuje zmeny v drevinovom zložení a hrúbkovej štruktúry (jadrová zóna pralesa s výmerou 49,98 ha) a analyzuje štruktúru, textúru a regeneračné procesy na trvalej výskumnej ploche (výmera 6,25 ha) za obdobie rokov 1978-2015. Vedecká monografia bola venovaná nedožitým 90. narodeninám prof. dr. h. c. Ing. Štefana Korpeľa, DrSc., nestora výskumu pralesov Slovenska.

Čiastkový zoologický prieskum (Ing. Peter Potocký, Správa CHKO-BR Poľana Zvolen) v jadre pralesa zameraný na nižšie druhy organizmov (bezstavovce) bol prerušený (pracovník bol poverený inými dôležitými úlohami).

Údržba informačných objektov bola zabezpečená správcom územia (Lesy SR, š.p., Odštepňý závod Čierny Balog) a Správou CHKO-BR Poľana.

³ <http://www.chkopolana.eu/news/narodna-prirodna-rezervacia-dobroccky-prales/>; <http://www.lesy.sk/showdoc.do?docid=2693;www.pralesy.sk>; <http://www.ciernybalog.sk/dobroccky-prales.phtml?id3=83412>; <http://vydra.sk/>; <http://www.huculskamagistrala.sk/externe/klastor/home.nsf/page/0be66ae90b0a7bd4c1257baa002a74d9?OpenDocument>; http://www.enviromagazin.sk/enviro2013/enviro3/22_ste.pdf; <http://slovakia.travel/dobroccky-prales>; <http://horehronie.sk/sk/atracie/prirodne-zaujímavosti/dobroccky-prales/>; <http://www.muranskaplana.com/zaujímavosti-uzemia/priroda/npr-dobroccky-prales/>

3. Lokálny manažment

V zóne A (jadrová zóna) NPR Dobročský prales, ktorá predstavuje fragment zachovalého pôvodného ekosystému karpatského prírodného lesa, naďalej prebiehajú len prírodné procesy charakteristické pre klimaxové štádium lesa v danom prostredí.

Správca a obhospodarovateľ územia (Lesy Slovenskej republiky, š. p., Odštepny závod Čierny Balog) tu v hodnotenom období nevykonával, ani nevidoval žiadne úmyselné antropické zásahy. V A zóne žiadnu kalamitu neviduje, aj keď v poslednom čase pozoruje odumieranie smreka v dôsledku napadnutia podkôrnym hmyzom aj v nižších vekových triedach, čo však považuje za prirodzený vývoj.

Z pohľadu ekologickej stability tento stav potvrdzuje prirodzené procesy prebiehajúce v pralesovitých spoločenstvách a naďalej možno hodnotiť túto časť chráneného územia ako vysoko stabilnú a stav biotopov za priaznivý.

Manažmentové zásahy v zóne B (ochranné pásmo – hospodárskou činnosťou v minulosti pozmenené lesy) boli v hodnotenom období zamerané na prednostné spracovanie kalamitnej hmoty: vetrová kalamita s objemom 96 m³, podkôrniková kalamita s objemom 1 459 m³. Iné zásahy v tejto časti neboli realizované.

V okolitých lesných porastoch, mimo chráneného územia, boli vykonávané predpísané obnovné a výchovné zásahy vyplývajúce z nového Programu starostlivosti o lesy pre lesný celok Dobroč, Tento bol vypracovaný v spolupráci so Správou CHKO-BR Poľana a schválený na roky 2016-2025. Plánované lesohospodárske zásahy v zóne A (piaty stupeň ochrany) v plnej miere rešpektujú naďalej režim „bez zásahu“. V zóne B (štvrtý stupeň ochrany) boli navrhnuté opatrenia tak, aby v maximálne možnej miere redukovali vplyvy antropických činností z okolitých hospodárskych lesov do zóny A, zabezpečili nerušené fungovanie časti s klimaxovými štádiami ekosystémov, postupne zvyšovali ekologickú stabilitu lesných porastov (najmä v častiach s vyšším zastúpením stanovištne nepôvodného smreka obyčajného). Uvedené funkcie budú zabezpečené postupnou úpravou drevinového zloženia v prospech stanovištne vhodných drevín, podporou prirodzeného zmladenia, ponechaním odumretej dendromasy, podporou listnatých drevín a jedle bielej. V častiach s priaznivou štruktúrou nebudú vykonávané žiadne zásahy. Takto navrhnuté hospodárenie umožní diferenciaciu porastov a vytvorí predpoklady na postupný návrat k fungovaniu prírodných procesov.

4. Hranice

Počas sledovaného obdobia nedošlo k zmenám hraníc územia s udeleným Európskym diplomom Rady Európy - NPR Dobročský prales.

5. Ďalšie informácie

NPR Dobročský prales navštívilo oficiálne 14 exkurzií s celkovým počtom 289 odborníkov a návštevníkov. Lesy SR, š. p., OZ Čierny Balog zabezpečili návštevu pre 6 skupín s celkovým počtom 214 odborníkov. Katedra pestovania lesa Lesníckej fakulty Technickej univerzity vo Zvolene vykonala 4 exkurzie pre 49 odborníkov (študenti UR Krakow, doktorandi a pedagogickí pracovníci LF Záhreb., Lesníci ANW Sasko, Baden-Baden). Katedra aplikovanej ekológie Fakulty ekológie a environmentalistiky TU vo Zvolene organizovala 1 exkurziu pre 1 odborníka. Zástupcovia Lesníckej fakulty TU vo Zvolene sprevádzali 1 skupinu s 10 odborníkmi. Správa CHKO Poľana samostatne zabezpečila 1 exkurziu pre ucelenú skupinu návštevníkov so záujmom o pralesy (11 dospelých, 3 deti) a 1 exkurziu pre 1 odborníka v lesníctve.

Do ochranného pásma NPR Dobročský prales sprevádzalo občianske združenie VYDRA – vidiecka rozvojová aktivita 20 skupín (spolu 311 návštevníkov). Tvorilo ich 79 žiakov základných škôl (4 skupiny), 53 švédskych študentov (2 skupiny), 37 nemeckých študentov (1 skupina), 39 členov Klubu slovenských turistov z Rimavskej Soboty (1 skupina), 9 účastníkov natáčania videopozvánky na exkurziu so sprievodcom k pralesu (1 skupina) a 94 individuálnych návštevníkov (11 skupín).

Najvyššia návštevnosť územia bola v mesiacoch máj až august 201

V súvislosti s Predsedníctvom Slovenska v Rade Európy pripravovalo Ministerstvo životného prostredia SR od mája 2016 medzinárodnú akciu - Stretnutie riaditeľov ochrany prírody a biodiverzity členských štátov EÚ, ktorá sa uskutoční počas troch dní v októbri 2016. V rámci tohto podujatia bude zabezpečená aj návšteva NPR Dobročský prales

Prostredníctvom relácie „Slovensko v obrazoch“, vysielanej dňa 07.08.2016 na Jednotke RTVS, sa široká verejnosť mohla dozvedieť o zaujímavostiach NPR Dobročský prales.

OZ VYDRA vydalo DVD s videopozvánkami svojich zábavno-vzdelávacích programov, kde sa nachádzala aj časť o exkurzii so sprievodcom k NPR Dobročský prales. Nakrúcanie sa uskutočnilo 23. októbra 2015 a zúčastnilo sa ho 9 osôb. DVD s videopozvánkami boli v januári 2016 rozoslané do 1 900 základných a stredných škôl na Slovensku. Zároveň bol vytvorený YouTube kanál Vydrovská dolina: <https://www.youtube.com/playlist?list=UUZpaqVRM5cE9JHHkjbFEx3Q>, kde boli videá umiestnené. Videopozvánka „Exkurzia k Dobročskému pralesu“ má adresu <https://youtu.be/eAOxG4xM9jE>

Náučný chodník „K Dobročskému pralesu“, ktorý bol navrhnutý v spolupráci so správcom územia (Lesy SR, š. p.), bol úspešne dokončený. Začína na parkovisku pri autobusovej zastávke „Drábsko, Tlstý javor“ pri štátnej ceste Hriňová-Brezno a pokračuje lesnou cestou k ochrannému pásmu NPR Dobročský prales. Cez ochranné pásmo smeruje k hranici vlastného chráneného územia (pralesa), ale priamo do neho nezasahuje. Na trase je 7 informačných panelov. Financovanie tejto aktivity bolo zabezpečené z programu švajčiarsko-slovenskej spolupráce (Švajčiarsky finančný mechanizmus - Rozvoj ochrany prírody a chránených území v slovenských Karpatoch).

Publikované vedecké práce:

PAROBKOVÁ, Z. - SANIGA, M. - PITTNER, J. - KUCBEL, S. - JALOVIAR, P., 2016: Štruktúra, distribúcia dendromasy, disturbančný režim a regeneračné procesy Dobročského pralesa, časová štúdia (The Structure, Growing Stock Distribution, Disturbance Regime and Regeneration Processes of Virgin Forest Dobroč (Time Study). Technická univerzita vo Zvolene, 59 s.

URBAN, P., (on-line). 2015: História ochrany prírody na Poľane (stredné Slovensko) – 1. časť (od najstarších ciás do vyhlásenia biosférickej rezervácie), History of nature protection in Poľana mts. (Central Slovakia) – part 1. (from ancient times to the designation of biosphere reserve). Quaestiones rerum naturalium, Vol. 2, No. 2, Fakulta prírodných vied UMB v Banskej Bystrici, s. 8 – 89. (Recenzované vedecké periodikum s interdisciplinárnym zameraním) - <https://www.fpv.umb.sk/katedry/katedra-biologie-a-ekologie/veda-a-vyskum/casopis-quaestiones-rerum-naturalium/archiv.html>

Adamčík, S., Aude, E., Bässler, C., Christensen, M., Van Dort, K., Fritz, Ö., Glejdura, S., Heilmann-Clausen, J., Holec, J., Jančovičová, S., Kunca, V., Lackovičová, A., Lüth, M., Ódor, P. 2016: Fungi and lichens recorded during the Cryptogam Symposium on Natural Beech Forests, Slovakia 2011. Czech Mycology, 68 (1). pp. 1-40.

1. Vplyv udelenia Európskeho diplomu na chránené územie

Plnením stanovených podmienok a odporúčaní uvedených v rezolúciách o udelení Európskeho diplomu konštatujeme pozitívny vplyv na chránené územie. Potvrzuje to dlhodobý záujem vedecko-výskumných, vzdelávacích inštitúcií nielen zo Slovenskej republiky, ale aj zo zahraničia o toto územie. Významný je aj podiel študentov, najmä vysokých škôl, ktorí majú záujem vykonávať v tomto území diplomové, bakalárske, alebo dizertačné práce.

Vplyv je viditeľný taktiež pri možnosti využiť finančné prostriedky z programu švajčiarsko-slovenskej spolupráce (Švajčiarsky finančný mechanizmus - Rozvoj ochrany prírody a chránených území v slovenských Karpatoch). V rámci neho bol vybudovaný nový Náučný chodník „K Dobročskému pralesu“.

Zvyšuje zodpovednosť správcu a obhospodarovateľa územia pri realizácii navrhnutých opatrení pri obhospodarovaní lesných porastov ochrannom pásme NPR Dobročský prales (zóna B), ktoré vyplývajú z Programu starostlivosti pre chránené územie

Zvolen, október 2016

Vypracoval: Ing. Ivan Rybár, ŠOP SR, Správa CHKO-BR Poľana